

บทที่ 5

ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับทหาร

รัฐประหาร เป็นเหตุการณ์สำคัญและอาวุธในช่วงชิงอำนาจทางการเมืองและการทหาร นับตั้งแต่ภายหลังที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ก็มักจะเกิดรัฐประหารขึ้นอยู่บ่อยหลายครั้ง ซึ่งปัจจัยที่เป็นสภาวะที่เปิดโอกาสให้เกิดแนวโน้มในการนำไปสู่การก่อรัฐประหารที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้ ส่วนหนึ่งก็คือ สภาวะที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นต่อฝ่ายทหารโดยตรง ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้กลุ่มทหารต้องออกมาทำการก่อกวนรัฐบาล ด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งการยึดอำนาจด้วย โดยในการศึกษาวิจัยในบทที่ 4 นี้เป็นการวิเคราะห์ ตามแนวสมมุติฐานในการศึกษาวิจัย ถึงสภาพความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มนายทหารระดับผู้นำในกองทัพ โดยเฉพาะการเข้าไปยุ่งเกี่ยวในกิจการภายในกองทัพ และการขัดกลุ่มผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง การกล่าวโจมตีตัวบุคคล หรือสถาบันทหาร อย่างรุนแรงส่งผลให้กองทัพได้รับความเสื่อมเสียศักดิ์ศรี และเกียรติภูมิ ซึ่งสภาวะดังกล่าว เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดแนวโน้มในการเกิดรัฐประหารขึ้นได้สูง โดยได้นำเอาสภาวะของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนการรัฐประหารที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายทหารโดยตรง มาทำการศึกษาวิเคราะห์ จากรัฐประหารที่เกิดขึ้น จำนวน 9 ครั้งในช่วงระยะเวลา ระหว่าง พ.ศ. 2500-2534 โดยสามารถทำการวิเคราะห์ถึงสภาวะปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการทำรัฐประหารที่เกิดจากปัญหาซึ่งเกิดแก่ฝ่ายทหารโดยตรง

ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ นับว่าเป็นปัญหาสำคัญที่มักจะเกิดขึ้นในประเทศไทยนับตั้งแต่ภายหลังหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ด้วยความคิดของทหารที่ว่า ทหารมักจะไม่วางมืออยู่ภายใต้อำนาจของพลเรือน ประกอบกับความเป็นเอกเทศของกองทัพ ที่เป็นองค์กรที่แยกตัวออกจากสังคม เมื่อใดที่ฝ่ายรัฐบาลได้ขึ้นนโยบายหรือดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในลักษณะต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อกองทัพ ทั้งในด้านผลประโยชน์ และความคิดเห็นที่ไม่ตรงต่อผู้นำ

ทางทหาร กลุ่มทหารมักจะออกมาทำการตอบโต้ จนกลายเป็นกรณีความขัดแย้ง หรือออกมาคัดค้านรัฐบาลด้วยรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการเข้ามาทำการยึดอำนาจ เพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์ของตนเองให้คงไว้ หรือมากขึ้นกว่าเดิม ด้วยเหตุนี้รูปแบบของความขัดแย้งระหว่างบุคคลในรัฐบาลกับผู้นำทางทหาร จนทำให้ฝ่ายทหารเกิดความไม่พอใจ มักจะเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นเสมอในประเทศไทย และอาจนำไปสู่การแทรกแซงทางการเมืองของกลุ่มทหารด้วยรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการก่อรัฐประหาร เพื่อออกมาทำการปกป้องสิทธิผลประโยชน์ทั้งส่วนตัว และส่วนรวมของกลุ่มทหาร ดังปรากฏตามสภาวะปัจจัยซึ่งได้แยกแยะให้เห็นดังนี้คือ

การแทรกแซงกิจการภายใน และการจัดกลุ่มผลประโยชน์ในกองทัพ

กองทัพ ซึ่งเป็นองค์กรที่มีการจัดตั้งที่เข้มแข็ง และมีความเป็นเอกภาพในสังคม รูปแบบการจัดตั้งองค์กรทหารที่มีสายการบังคับบัญชา ความมีวินัยทางโครงสร้างได้เปรียบกว่าองค์กรอื่น ๆ ด้วยความเป็นเอกภาพ และความเป็นสถาบันของชาติที่เก่าแก่ มีการดำรงจารีตประเพณีของสถาบันมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้กองทัพไม่ต้องการให้มีการแทรกแซง หรือให้มีการเปลี่ยนจากโดยบุคคลจากภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอ้างทางการเมือง กลุ่มทหารจะปฏิเสธ และพยายามที่จะไม่ยอมรับ หากไม่จำเป็นความต้องการของกลุ่มทหารเองแล้ว ก็จะแสดงออกถึงความไม่พอใจ และผู้นำทหารจะออกมาแสดงความคิดเห็นปฏิเสธ หรือตอบโต้บรรยายนั้น หากกระแสความไม่พอใจได้ขยายตัวเพิ่มขึ้น ก็อาจกลายเป็นกรณีความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ ดังกรณี

1. การแทรกแซงกองทัพ ในสมัยรัฐบาลจอมพล.ป. พิบูลสงคราม

การก่อรัฐประหาร พ.ศ. 2500 โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และคณะทหาร ได้ทำการโค่นล้มรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ท่ามกลางสภาวะวิกฤตการณ์ทางการเมือง และปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับผู้นำฝ่ายทหาร อย่างรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางการเมืองการเข้ามาแทรกแซงกิจการของฝ่ายทหาร และการจัดผลประโยชน์ของผู้นำทางทหารในกองทัพ ซึ่งปรากฏตามสภาวะที่ผลักดันให้เกิดแนวโน้มไปสู่การก่อรัฐประหาร ใน พ.ศ. 2500 คือ

ตำแหน่งประธานกรรมการสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล อันเป็นแหล่งรายได้ประจำและผลประโยชน์ให้แก่จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และยังทำให้นายทหารระดับสูงต้องลาออกจากตำแหน่งต่าง ๆ ขององค์กรธุรกิจ เอกชน สร้างความกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ส่วนตัวของกลุ่มทหาร ทำให้การความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับฝ่ายทหารได้เกิดการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้จอมพลสฤษดิ์และคณะทหาร ซึ่งได้รับความกระทบกระเทือนต่อความพยายามกดดันของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังได้แสดงการนิ่งเฉยต่อกรณีเกิดการชุมนุมเดินขบวนประท้วงผลการเลือกตั้งที่ปรากฏมีการทุจริต ซึ่งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในฐานะผู้บัญชาการรักษาความสงบเรียบร้อย กลับไม่ได้ทำการปราบปราม และยังไม่ได้รวบรวมกลุ่มนายทหารในกองทัพเพื่อเรียกร้องต่อรัฐบาลให้ทำการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี แต่ก็ได้รับการปฏิเสธจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยให้ความเห็นว่าไม่ใช่เรื่องของทหารที่ควรมายุ่งเกี่ยวในการดำเนินการของรัฐบาล จากการที่จอมพลสฤษดิ์ ได้พยายามกดดันและไม่ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล ทำให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ร่วมกับ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ วางแผนที่จะใช้กำลังตำรวจเข้าทำการจับกุม และทำการปลด จอมพลสฤษดิ์ และคณะทหาร² แผนการณ์ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้สร้างความกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่และผลประโยชน์ของทหาร เมื่อข่าวนี้รั่วไหลออกไป จึงทำให้จอมพลสฤษดิ์ และคณะทหาร ได้ทำการชิงลงมือเพื่อยึดอำนาจรัฐบาล จอมพล ป. ขึ้น

การก่อรัฐประหาร ที่เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2500 เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างผู้นำฝ่ายรัฐบาล คือจอมพล ป. พิบูลสงคราม พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ ที่มีต่อ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยความพยายามของจอมพล ป. ที่ต้องการจะลดบทบาทของจอมพลสฤษดิ์ ด้วยการพยายามปลดจอมพลสฤษดิ์ออกจากตำแหน่งประธานกรรมการสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล อีกทั้งออกคำสั่งให้ข้าราชการลาออกจากตำแหน่งประธานกรรมการหน้าที่อื่น ๆ ในธนาคาร องค์กรของรัฐ และบริษัทเอกชน ได้สร้างความกระทบกระเทือนต่อ

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 86.

ตำแหน่งหน้าที่และผลประโยชน์ทหาร โดยเฉพาะการพยายามใช้อำนาจทางการเมืองเข้าทำการปลดนายทหารระดับผู้นำของกองทัพ ทำให้กลุ่มทหารเกิดความไม่พอใจ และต้องออกมาปกป้องผลประโยชน์ของตนคณะทหารได้อาศัยสถานการณ์ที่กำลังเกิดความวุ่นวายทางการเมือง จากเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงกรณีทุจริตโครงการเลือกตั้ง เข้าทำการยึดอำนาจรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2500 ซึ่งการรัฐประหารที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ เกิดขึ้นจากปัจจัยทางด้านความขัดแย้งระหว่างรัฐบาล

2. การแทรกแซงกองทัพ และปัญหาผลประโยชน์ในกองทัพ ในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.

เสนีย์ ปราโมช

การก่อรัฐประหาร พ.ศ. 2519 โดยคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน นำโดย พล.ร.อ.สังัด ชลอยุธยา ได้เข้าทำการยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลพลเรือนของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ท่ามกลางวิกฤตการณ์ความตึงเครียดทางการเมืองที่เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้นำทางการเมืองและความแตกแยกของผู้นำทางทหาร ตลอดจนการเรียกร้องที่เกิดขึ้นอย่างมากมายเกินกว่าที่กลไกของรัฐจะรองรับได้เพียงพอ

ภายหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา บรรยากาศทางการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปในทางประชาธิปไตยมากขึ้น ส่งผลทำให้ทหารต้องสูญเสียการเข้ามามีบทบาทอำนาจอิทธิพลทางการเมืองอย่างสิ้นเชิง ความตึงเครียดทางการเมืองได้เกิดขึ้นแก่กลุ่มทหารทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ส่วนรวมของกลุ่มทหารโดยตรง ซึ่งในช่วงระหว่าง เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึง 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 กองทัพต้องเผชิญกับสภาพการณ์ถูกแทรกแซงกิจการภายใน สภาพความเสื่อมทรามและความตกต่ำด้านเกียรติภูมิของสถาบัน ซึ่งเกิดจากการที่รัฐบาลไม่ได้เอาใจใส่และพัฒนาในกิจการของกองทัพเท่าที่ควร

การใช้อำนาจทางการเมืองเข้าแทรกแซงกิจการภายในของกลุ่มทหาร และความตกต่ำของกองทัพ ภายหลังจากที่รัฐบาลพลเรือนได้เข้ามาบริหารประเทศ ก็ได้ลดความสำคัญ

ของกิจการทหารลงไป จนกองทัพเกิดความเสื่อมทราม และเสื่อมเสียเกียรติภูมิ เนื่องจากรัฐบาลไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนากิจการของกองทัพเท่าที่ควร จนเกิดสภาพความเสื่อมทรามขึ้นในกองทัพ อีกทั้งกองทัพยังได้รับการถูกทำร้ายจากลัทธิสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์ และไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณใช้จ่ายในกิจการทหารอย่างเพียงพอ ท้าให้กลุ่มทหารเสียผลประโยชน์ จนเกิดสภาพความไม่พอใจจากกลุ่มทหารหนุ่มที่ได้รวมตัวกันขึ้นมา เพื่อที่จะปกป้องผลประโยชน์โดยรวมของกองทัพ

ในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้มีการใช้อำนาจทางการเมืองเข้าแทรกแซงกิจการภายในของทหาร ด้วยการโยกย้ายเลื่อนตำแหน่งให้กับ พล.อ.ฉลาด หิรัญศิริ ขึ้นมาเป็นรองผู้บัญชาการทหารบก เพื่อเตรียมสืบทอดรับตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกคนต่อไป แต่ต่อมาเมื่อ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชได้จัดตั้งรัฐบาล ก็ได้มีคำสั่งให้ย้าย พล.อ.ฉลาด ไปดำรงตำแหน่งอื่น ซึ่งกรณีโยกย้ายตำแหน่งของ พล.อ.ฉลาด ได้สร้างความไม่พอใจและเกิดความขัดแย้งขึ้นในกลุ่มผู้นำทหารขึ้นเป็นอย่างมาก³ เนื่องจากได้รับผลกระทบกระเทือนต่อความก้าวหน้าในราชการของผู้นำทหารในกองทัพ กองทัพบกในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช จึงปรากฏความขัดแย้งในแนวความคิด และความแตกแยกกันขึ้น จนเป็นเหตุให้เกิดมีความพยายามจะยึดอำนาจกันขึ้น โดย พล.อ.ฉลาด ก็พยายามที่จะรวบรวมสมัครพรรคพวก โดยอาศัยกำลังทรัพย์ของตนในการเข้าจูงใจนายทหารต่าง ๆ ส่วนกลุ่มทหารหนุ่มก็มีการรวมตัวกันขึ้น เพื่อที่จะปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มตนและกองทัพที่ถูกกระทบกระเทือนจากการขาดความความสนใจของรัฐบาล จนกระทั่งได้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบเนื่องจากการชุมนุมที่บริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2519 กลุ่มทหารระดับสูงของกองทัพและกลุ่มทหารหนุ่ม ได้ถือโอกาสที่กำลังเกิดสถานการณ์ความวุ่นวายในบ้านเมือง เข้าทำการก่อรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลพลเรือนของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ที่กำลังลาออกในวันนั้น โดยมีข้ออ้างว่ารัฐบาลพลเรือนขาดประสิทธิภาพ และเพื่อควบคุมสถานการณ์บ้านเมืองให้อยู่ในความสงบ

³สุวรรณ ผ่องแผ้ว, "การประเมินผลงานของรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 121.

กลุ่มทหารในนามของ "คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน" ซึ่งมีกลุ่มทหารหนุ่มคอย เป็นกำลังสนับสนุน นำโดย พล.ร.อ.สังัด ชล่ออยู่ (หัวหน้าคณะ), พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และกลุ่มทหารหนุ่ม ได้ใช้กำลังทหารและอาวุธเข้าทำการยึดอำนาจรัฐบาลพลเรือน ที่กำลังถูกมองว่าขาดประสิทธิภาพในการบริหารประเทศ ในขณะนั้น ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว การยึดอำนาจในครั้งนี้ เหตุส่วนใหญ่ที่ก่อการขึ้นก็เพราะผลประโยชน์ในกองทัพได้รับความกระทบกระเทือน เนื่องจากรัฐบาลขาดความสนใจในกิจการของกองทัพ ประกอบกับกองทัพในช่วง หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เกิดความตกต่ำและไม่มีบทบาททางการเมือง อีกทั้ง เกิดความแตกแยก ต่างฝ่ายก็พยายามจะแย่งชิงอำนาจ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดจากกองทัพ เป็น ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่เหตุการณ์ยึดอำนาจ มากกว่าปัจจัยทางด้านความขาดประสิทธิภาพของรัฐบาล ในการแก้ไขปัญหาของประเทศ อยู่ในขณะนั้น และสภาพความขาดประสิทธิภาพของรัฐบาล ความวุ่นวายทางการเมืองที่เกิดขึ้น เป็นสภาพที่เปิดโอกาสให้กลุ่มทหาร "คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน" สามารถเข้ามาทำการรัฐประหารโดยชอบธรรม

ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับผู้นำทหาร ซึ่งเกิดจากการที่รัฐบาลพยายาม ใช้อำนาจทางการเมืองเข้าแทรกแซงในกิจการภายในของกองทัพ ซึ่งการกรณีการแทรกแซง ที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ลักษณะของการแทรกแซงที่เกิดขึ้นในกองทัพ นั่นก็คือ การที่ ผู้นำรัฐบาลได้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการแต่งตั้งโยกย้าย ปลดนายทหาร โดยเฉพาะนายทหารระดับ สูงของกองทัพ ดังกรณีการเตรียมการจับกุมและปลดจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับคณะทหาร ที่ต่อต้านนโยบายของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม การใช้อำนาจทางการเมืองเข้าไปมีส่วนใน การแต่งตั้ง พล.อ.ฉลาด หิรัญศิริ มาดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการทหารบก และเตรียม การณ์ผลักดันสู่ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกคนต่อไป ได้สร้างความไม่พอใจให้กับนายทหารระดับ สูงอีกกลุ่มหนึ่ง เนื่องจากกระทบกระเทือนต่อความก้าวหน้าในราชการจะผลประโยชน์ของกลุ่ม ตนในกองทัพ การใช้อำนาจทางการเมืองเข้าแทรกแซงในกิจการภายในของกองทัพ เหล่านี้ได้ สร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มทหารที่ถูกกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ที่ตนเองพึงจะได้รับตาม ความเป็นจริง เมื่อกลุ่มทหารเหล่านี้ต้องประสบความผิดหวัง ทำให้กลุ่มทหารออกมาใช้กำลัง อาวุธเข้าก่อการรัฐประหารขึ้น ดังกรณีเหตุการณ์ ซึ่งได้นำมาวิเคราะห์ข้างต้น

การกล่าวโจมตี บุคคล และสถาบันทหาร จนได้รับความเสื่อมเสียเกียรติภูมิ

สภาพความขัดแย้งระหว่างทหารกับรัฐบาล ที่เกิดขึ้นจากการขัดแย้งทางแนวความคิด จนเกิดการออกมาโต้แย้งมักจะเกิดขึ้นเสมอ เมื่อแนวความคิดเห็นของทหารไม่เห็นด้วยกับแนวนโยบายของรัฐบาล หรือมีผลกระทบกระเทือนผลประโยชน์ต่อองค์กรทหาร จึงทำให้กลุ่มทหารออกมากล่าวโจมตีวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล และก็มีบางครั้งที่นักการเมืองในรัฐบาลออกมากล่าวพาดพิงโจมตี ผู้นำทางทหาร หรือสถาบันทหาร ก็ได้สร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มทหาร ว่าเป็นการลบหลู่ศักดิ์ศรีของกองทัพ ไม่ว่ามูลเหตุที่พาดพิงมาจนถึงนั้นจะเป็นความจริงหรือไม่ก็ตาม โดยเฉพาะในเรื่องศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของกองทัพนั้น กลุ่มนั้นได้รับการฝึกอบรมในเรื่องอย่างเข้มงวด ว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุดของทหารที่จะต้องปกป้องรักษา ประกอบกับด้วยแนวความคิดของทหาร ที่มักจะนิยมอมอยู่ภายใต้อำนาจของพลเรือน ดังนั้นหากมีกลุ่มบุคคลใดมาทำการวิพากษ์วิจารณ์โจมตีในทางที่เกิดความเสื่อมเสียแก่กองทัพแล้ว ผู้นำของกองทัพจะออกมาทำการตอบโต้ทันที โดยอาศัยสถานีวิทยุ และโทรทัศน์ ซึ่งมืออยู่ในมือของทหารแล้วเป็นสื่อในการแสดงออก จนกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งที่เกิดระหว่างกันระหว่างผู้นำทหารในกองทัพ และบุคคลในรัฐบาล ที่สามารถขยายความไม่พอใจออกไปก่อให้เกิดแรงผลักดันที่อยากให้นักการเมืองคิดทำการล้มรัฐบาล โดยสภาพของความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับทหาร ที่แสดงออกมาในรูปของการกล่าวโจมตีสถาบันของกองทัพ ตลอดจนตัวบุคคลในกองทัพ จนเกิดความเสื่อมเสีย ปรากฏดังนี้คือ

รัฐบาลพลเรือนของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ที่มีนายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้ง หลังจากที่เคยมีผู้นำทหารเข้ามาเป็นผู้นำรัฐบาลอยู่ถึง 10 ปี รัฐบาลพล.อ.ชาติชาย ก็ต้องประสบปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐบาล กับ ผู้นำในกองทัพ อยู่บ่อยครั้ง โดยเฉพาะในเรื่องของแนวความคิด และแนวนโยบายทางการเมือง ที่สื่อมวลชนมักจะเป็นผู้เชื่อมโยงเข้าไปสู่ความคิดเห็นที่ขัดแย้งเสมอ ด้วยความเคยชินของทหารที่เคยเข้ามาครอบงำทางการเมืองมาตลอด ทำให้กลุ่มทหารสามารถออกมาทำการวิจารณ์การทำงานของรัฐบาล ตลอดจนแสดงความคิดเห็นโต้แย้ง หรือแสดงความไม่พอใจขึ้นมา และเป็นสาเหตุหนึ่งที่นำไปสู่การก่อรัฐประหารโดยกลุ่มทหาร "คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ" ใน พ.ศ. 2534

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างทหารกับนักการเมืองในคณะรัฐบาล ในช่วงหลังของ รัฐบาล พล.อ.ชาติชายฯ ได้เกิดความขัดแย้งกับกองทัพ อย่างเห็นได้ชัด คือ

1. กรณี พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ โจมตีปัญหาคอร์รัปชันในรัฐบาล พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบก และรักษาการผู้บัญชาการทหารบก ได้ออกมาเหยียดกบฏความของ นักเขียนชาวต่างประเทศ ที่กล่าวถึงปัญหาการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นสูงในวงการราชการไทย แต่ก็ได้ถูก ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีออกมาตอบโต้ว่าให้กองทัพกลับไป กวาดบ้านเรือนของตนเองเสียก่อน อีกทั้งยังเสนอให้มีการปรับปรุงหลักสูตรโรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้าฯ ซึ่งการตอบโต้ในลักษณะดังกล่าว ได้สร้างความไม่พอใจให้กับนายทหาร จนต้องมีชุมนุมแสดงความไม่พอใจ พร้อมทั้งเรียกร้องให้ปลด ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ ออกจาก ตำแหน่งที่ปรึกษาฯ⁴

2. กรณีการตอบโต้ของ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ต่อความคิดเห็นของ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ ภายหลังจากที่ พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ได้เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงกลาโหม ได้ทำบรรยายสอนและออกมาวิจารณ์ถึงปัญหาคอร์รัปชันที่มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ โดยเหยียดประเด็นการทุจริตในองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ซึ่งอยู่ใน ความดูแลของ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง จึงทำให้ ร.ต.อ.เฉลิม ออกมาทำการตอบโต้ และ วิจารณ์ไปถึงภรรยาของ พล.อ.ชวลิต อย่างรุนแรง⁵ ทำให้ทหารในกองทัพแสดงปฏิกิริยาไม่ พอใจ

4 ประชา เทพเกษตรกุล, "การแทรกแซงทางการเมืองของทหารไทย : ศึกษา เฉพาะกรณีการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534" (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), หน้า 184.

5 เรื่องเดียวกัน, หน้า 185.

3. กรณีรณรมบายยูนิค ซึ่งเป็นรถยนต์ที่เข้าในกิจการขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) ซึ่งได้ถูกคำสั่งของ พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ท้าการยึดไว้ โดยกล่าวหาว่ามีการใช้รถยนต์ดังกล่าวส่งคลื่นก่อนก่อนการสื่อสารของทางทหาร และไม่ยอมคืนให้กับทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ซึ่งต้องใช้เวลาจนเกิดเป็นความขัดแย้งตอบโต้กันทางสื่อมวลชน โดยเฉพาะ ร.ต.อ.เฉลิม ได้ออกแถลงการณ์ผ่านทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 ตอบโต้ พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ อย่างรุนแรง ทำให้ฝ่ายทหารเกิดความไม่พอใจ กล่าวหาว่า ร.ต.อ.เฉลิม กล่าวลบหลู่ศักดิ์ศรีกองทัพ

จากกรณี ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ได้ออกมากล่าวโจมตี พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ และการออกมาตอบโต้กองทัพอย่างรุนแรง และจากกรณีรณรมบายยูนิคได้สร้างความไม่พอใจให้กับฝ่ายทหาร และมีการเรียกร้องให้ทหารปลด ร.ต.อ.เฉลิมอยู่บำรุง ออกจากตำแหน่ง รัฐมนตรี

4. กรณีความพยายามรื้อฟื้นคดีลอบปลงพระชนม์ คดีลอบปลงพระชนม์และทำร้ายบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาล เป็นคดีที่เกิดขึ้นในรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งคดีนี้มีการกล่าวหา พล.ต.มบุญ รูปขจร ที่ปรึกษาของพล.อ.ชาติชาย และเชื่อมโยงไปถึง นายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ ลูกชายของ พล.อ.ชาติชาย ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีนี้ ซึ่งทางฝ่ายทหารหยิบยกกรณีนี้ขึ้นมากดดันรัฐบาลให้ดำเนินการและเร่งรัดคดีดังกล่าว ทางรัฐบาลได้ตั้ง พล.ต.ต.เสรี เตมียเวส ผู้บังคับการกองปราบปราม เข้ามาทำสำนวนแทน พล.ต.ท.บุญชู ว่างานนท์ ที่เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ ซึ่งการสืบสวนของ พล.ต.ต.เสรี ได้รับการขัดขวางและแทรกแซงจากกองทัพอย่างเห็นได้ชัด ในเรื่องของการส่งมอบหลักฐาน⁶ ซึ่งคดีนี้ก็ได้กลายเป็นชนวนความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับกองทัพอย่างเห็นได้ชัด เมื่อ ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ได้ออกมาแถลงการณ์ปกป้องรัฐบาลเกี่ยวกับการดำเนินคดีนี้ และความขัดแย้งนี้ได้นำไปสู่การก่อการยึดอำนาจตามมา

⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 188.

ความพยายามกดดันจากฝ่ายทหารเพื่อให้ พล.อ.ชาติชาย ปลด ร.ต.อ.เฉลิม อยู่บำรุง ออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี เนื่องจากไม่พอใจในบทบาทของ ร.ต.อ.เฉลิม ที่ได้ออกมากล่าวโจมตีกองทัพ ซึ่งก็ปรากฏว่า พล.อ.ชาติชาย ได้รับปากกับฝ่ายทหารไว้ แต่แล้วก็ไม่ได้ปลด ร.ต.อ.เฉลิม ออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี เพียงแต่โยกย้ายตำแหน่ง จากรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี มาเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้ กลุ่มทหารเกิดความไม่พอใจและออกมากล่าวโจมตี สร้างความกดดันแก่รัฐบาล จน พล.อ.ชาติชาย ต้องตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และทำการจัดตั้งรัฐบาล ชาติชาย 2 ขึ้นใหม่

จากสภาพความตึงตัวของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ๆ ที่ปรากฏปัญหาการคอร์รัปชันในกลุ่มนักการเมืองฝ่ายรัฐบาล และการกระทบกระทั่งกันอย่างรุนแรงระหว่างนักการเมืองกับกลุ่มผู้นำทางทหาร ทั้งในเรื่องของผลประโยชน์ และศักดิ์ศรีของทหาร จนเกิดความตึงเครียดทางการเมือง โดยเฉพาะกรณีที่ พล.อ.ชาติชาย นายกรัฐมนตรี ได้แต่งตั้ง พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก ขึ้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เพื่อที่จะใช้ในการถ่วงดุลย์กับกองทัพและจะทำการปลด พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ออกจากตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด แล้วมอบตำแหน่งนี้ให้กับ พล.อ.สุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาทหารบก ควบอีกตำแหน่ง⁷ ทำให้ฝ่ายผู้นำทางทหารได้รับความกระทบกระเทือน จึงต้องตัดสินใจเข้าทหารยึดอำนาจเพื่อปกป้องอำนาจของกลุ่มตนเองไว้ ซึ่งกลุ่มทหารมีความเหนียวแน่นและสามัคคีในกลุ่มคณะอยู่แล้ว ได้ร่วมมือในการลงมืออำนาจรัฐบาล พล.อ.ชาติชาย ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 ท่ามกลางข่าวลือจากสื่อมวลชนที่คาดว่าการยึดอำนาจจะมีขึ้นก่อนหน้านี้อแล้ว

จากที่ฝ่ายทหารเกรงว่า รัฐบาลจะเข้าแทรกแซงกิจการในกองทัพด้วยการปลดผู้นำในกองทัพออกจากตำแหน่ง ประกอบกับสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดการคอร์รัปชันขึ้น

⁷เรื่องเดียวกัน, หน้า 190.

อย่างมากมายานหมื่นกการเมือง ข้าราชการประจำกการเมืองรังแก ทาให้ภาพพจน์ รัฐบาลตกต่ำและขาดความเชื่อถือ คณะทหารจึงได้ถือโอกาสนี้เข้าทำการรัฐประหารรัฐบาล พล.อ.ชาติชายชุนหะวันโดยได้นำข้ออ้างต่าง ๆ เหล่านี้ มาสร้างความชอบธรรมในการยึด อำนาจครั้งนี้ ซึ่งก็ได้รับการยอมรับประสพความสำเร็จต่อสายตาประชาชนพอสมควรในระยะ แรก ๆ

สภาพความขัดแย้งทางการเมืองระกวางทหารกับรัฐบาล โดยเฉพาะการที่ นักการเมือง หรือนักคลานฝ่ายรัฐบาลได้ออกมาทำการกล่าวโจมตีสถาบันทหาร จนได้รับความ เสื่อมเสีย และเป็นแรงผลักดันที่นำไปสู่การใช้กำลังทหารเข้าก่อการยึดอำนาจล้มรัฐบาล ซึ่ง ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจนในกรณีปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับทหารที่เกิดขึ้นในรัฐบาล พล.อ. ชาติชาย ชุนหะวัน

ความแตกแยกของทหารในกองทัพ

ความแตกแยกของทหารที่เกิดขึ้นในประเทศไทย นับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ในองค์การของทหารเอง และมีความเกี่ยวเนื่องส่งผลกระทบต่อทางการเมืองด้วย ทั้งนี้ ก็ เพราะวา ทหารได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองมาโดยตลอด นับตั้งแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลง การปกครอง พ.ศ. 2475 หลังจากนั้นเป็นต้นมาก็ได้เกิดมีเหตุการณ์แย้งชิงอำนาจทางการเมืองและการทหาร ก็มาโดยมาสาเหตุส่วนหนึ่งก็คือความแตกแยกในหมู่ของทหารในกองทัพ เอง ดังเช่นความแตกแยกของกลุ่มทหารในคณะราษฎร ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการ ปกครอง ความแตกแยกในกองทัพ ระหว่างทหารเรือกับทหารบก จนนำไปสู่เหตุการณ์ กบฏ แมนฮัตตัน ของกลุ่มทหารเรือ เมื่อ พ.ศ. 2494 ปรากฏการณ์แตกความสามัคคีของทหาร ในกองทัพมักจะนำไปสู่ความพยายามใช้ความรุนแรงเพื่อช่วงชิงอำนาจและผลประโยชน์เสมอ เนื่องจากทหารมีกำลังและอาวุธอยู่ตามมือ พร้อมทั้งจะนำมาเคลื่อนไหวเพื่อแย้งชิงอำนาจกันได้ ตลอดเวลา ซึ่งในการศึกษาวิเคราะห์ในส่วนนี้ จะทำการวิเคราะห์ถึงความแตกแยกของกลุ่ม ทหารในกองทัพ ที่สามารถนำไปสู่แนวโน้มการใช้กำลังทหารและอาวุธเข้าก่อการรัฐประหาร เพื่อช่วงชิงอำนาจทางการเมืองและการทหาร ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2534

1. ความแตกแยกในกองทัพ ในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช

การก่อรัฐประหาร ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ในวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ซึ่งนอกจากจะเป็นการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองให้กับมาอยู่กับฝ่ายทหารแล้ว ยังเป็นการยึดอำนาจตัดหน้า พล.อ.ฉัตร หิรัญศิริ นายทหารอีกข้าอำนาจหนึ่ง ที่กำลังคิดก่อการยึดอำนาจอยู่เช่นกัน ซึ่งปรากฏว่าเมื่อคณะปฏิรูปฯ ได้ทำการจัดตั้งรัฐบาลพลเรือน โดยมีนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว ก็ได้ทำการปลดพล.อ.ฉัตร หิรัญศิริ ออกจากกองทัพ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากองทัพในขณะนั้นมีความแตกแยกกันภายในขึ้นอย่างชัดเจน จากปลดพล.อ.ฉัตร ออกจากตำแหน่งในกองทัพ อีกทั้งรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ย้ายให้ไปดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจทางทหาร จึงทำให้พล.อ.ฉัตรเกิดความไม่พอใจ และได้คอยแสวงหาพรรคพวกเพื่อร่วมก่อการยึดอำนาจซ้อนขึ้น เพื่อที่จะช่วงชิงอำนาจในกองทัพกลับคือมาแก่ตนเอง ลักษณะของ พล.อ.ฉัตร นั้น มีความทะเยอทะยานในอำนาจ ซึ่งก่อนหน้านี้ก็ได้พยายามจะทำการยึดอำนาจขึ้นในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แต่ไม่ได้ ยังไม่มีโอกาส ทั้งนี้อาจจะยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในสถานการณ์ขณะนั้น และอีกทั้งกลุ่มทหารเห็นว่า พล.อ.ฉัตรไม่เข้าสัญลักษณ์ของกองทัพ ที่จะนำทหารเข้าสู่การยึดอำนาจทางการเมือง แต่อย่างไรก็ตาม พล.อ.ฉัตร ก็ยังคงพยายามที่จะรวบรวมพรรคพวก และกำลังเข้าก่อการรัฐประหาร

พล.อ.ฉัตร สามารถใช้กำลังทหารจากต่างจังหวัด ให้เข้ามาทำการก่อรัฐประหารในกรุงเทพฯ โดยได้นำกำลังทหารและอาวุธ จาก กองพล ที่ 9 จังหวัดการจนบุรี จำนวนประมาณ 300 นาย โดยมีบุตรชายคือ พ.ต.อัศวิน หิรัญศิริ เป็นผู้ควบคุมกำลังทหาร เข้ามาทำการยึดอำนาจในตอนเช้าตรู่ ของวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2520 เพื่อทำการยึดอำนาจรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร แต่ปรากฏว่ารัฐบาล นายธานินทร์ ซึ่งมีคณะปฏิรูปการปกครองคอยหนุนหลังอยู่ ได้ทำการปราบปรามไปจนเหตุการณ์ยุติ รัฐบาลได้ดำเนินคดีกับกลุ่มผู้ก่อการอย่างเด็ดขาด โดยใช้อำนาจกฎหมายที่รุนแรง ทหารประหารชีวิต พล.อ.ฉัตร หิรัญศิริ ในที่สุด

จากเหตุการณ์พยายามก่อการรัฐประหารของ พล.อ.ฉัตร ที่เกิดขึ้นในสมัย
รัฐบาลนายธานีศรี กรัยวิเชียร จะเห็นถึงสภาพความแตกแยกของกลุ่มผลประโยชน์ของ
นายทหารระดับสูงในกองทัพ ซึ่งการรัฐประหารที่เกิดขึ้นครั้งนี้ เป็นความต้องการที่จะช่วงชิง
อำนาจทางทหาร และความทะเยอทะยานในอำนาจส่วนตัวของ พล.อ.ฉัตรฯ จึงอาจกล่าว
ได้ว่าแนวโน้มที่นำไปสู่เกิดความพยายามก่อการรัฐประหารที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ เกิดจากปัญหาความ
ขัดแย้งและความแตกแยกในกองทัพ มากกว่าที่จะเกิดจากปัญหาทางการเมืองหรือปัญหาความ
หย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาล

2. ความแตกแยกของทหารในกองทัพ ในช่วงรัฐบาล พล.อ.เปรม 1 และ 2
รัฐบาลพล.อ.เปรม ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นภายหลังการลาออกจากราชการของ พล.อ.
เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เมื่อ พ.ศ. 2523 รัฐบาลภายใต้การนำของพล.อ.เปรม ได้สร้าง
รูปแบบประชาธิปไตยที่มีลักษณะอ้อมอ้อมกันมากขึ้นระหว่างทหารกับพรรคการเมือง ลักษณะ
การดูแลอำนาจทางการเมืองขึ้นระหว่างฝ่ายทหารและฝ่ายพรรคการเมือง ในรัฐบาล พล.อ.
เปรม ซึ่งแต่ละฝ่ายสามารถที่จะผลักดันนโยบายของตนผ่านสถาบันทางการเมืองได้ ซึ่ง
การดูแลอำนาจทางการเมืองในรัฐบาลพล.อ.เปรม ดูเหมือนน่าจะก่อให้เกิดเสถียรภาพทาง
การเมืองของรัฐบาลได้ แต่ในความจริงแล้วรัฐบาลกลับต้องพบกับปัญหาและอุปสรรค ที่เกิด
จากความแตกแยกทางการเมืองภายในพรรคร่วมรัฐบาลเอง จนเกิดขาดเสถียรภาพทางการเมือง
และส่งผลให้เกิดความหย่อนประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของประเทศ และที่สำคัญยิ่ง
ไปกว่านั้นก็คือ เกิดปัญหาความขัดแย้งในกองทัพ ระหว่างกลุ่มทหารด้วยกันเอง จนนำไปสู่
เหตุการณ์พยายามก่อการรัฐประหาร โดยกลุ่มทหารหนุ่มที่เป็นฐานอำนาจปีกซ้ายของ พล.อ.เปรม
เอง หรือที่เรียกกันในนามของกลุ่มทหาร "ยังเติร์ก" เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2524

กรณีการพยายามก่อการรัฐประหาร ของกลุ่มทหาร "ยังเติร์ก" เมื่อวันที่ 1 - 3
เมษายนพ.ศ. 2524 นับว่าเป็นการพยายามแทรกแซงทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
โดยกลุ่มทหารไทยครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองไทย ซึ่งกระทำโดยกลุ่มทหาร
หนุ่มที่มีแนวความคิดรูปแบบประชาธิปไตยสมัยใหม่ แต่ในการก่อการก็มีเป้าหมายทางการเมือง
และอำนาจทางทหาร ที่มียศระดับ พ.ท - พ.อ ซึ่งจบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุล

จอมเกล้าฯ รุ่นที่ 7 ในช่วงเวลาดังกล่าวได้มีบทบาทในการคุมกำลังทหารหน่วยรบสำคัญ ๆ ของกองทัพกบฏอยู่หลายกองพัน และเคยเป็นกำลังสำคัญในการก่อรัฐประหารในปี 2519 และ 2520 มาแล้วทั้งสิ้นนายทหารกลุ่มยังเติร์กที่สำคัญได้แก่

- (1) พ.อ มนูญ รูปขจร
- (2) พ.อ ประจักษ์ สว่างจิตร์

ส่วนแล้วแต่เป็นนายทหารที่คุมกำลัง ในขณะที่กลุ่มนายทหารกลุ่มนี้ ได้พยายามกำหนดบทบาทของรัฐบาลพล.อ.เปรมในหลายเรื่อง รวมทั้งกดดันให้พลเอกเปรม ฯ พยายามรัฐประหารตัวเองหลายครั้ง จนในที่สุดกลุ่มทหารหนุ่มก็พลัดพลังต้องกลายเป็นกบฏไปในกรณี 1-3 เมษายน พ.ศ. 2524 จนทำให้ทหารกลุ่มนี้ถูกปลดและโยกย้ายไปอยู่ในตำแหน่งที่ไม่สำคัญ

3. สภาพความแตกแยกของกองทัพในรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์

การเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นั้นได้รับการสนับสนุน และผลักดันจากกลุ่มทหารยังเติร์ก หรือ จปร.รุ่น 7 ซึ่งนายทหารกลุ่มนี้ได้ก้าวมาสู่อำนาจทางทหาร โดยเคยร่วมกับ พล.อ.เปรม ในการทำรัฐประหารรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เมื่อ พ.ศ. 2520 สำเร็จมาแล้ว ทำให้กลุ่มนายทหารยังเติร์ก มีบทบาทที่สำคัญทางการเมืองเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ ส่วนใหญ่จะเห็นได้ว่า ทหารยังเติร์ก จะเข้ามา มีบทบาทใกล้ชิด เจรจา ประนีประนอม หรือบีบบังคับรัฐบาล พล.อ.เกรียงศักดิ์ จำต้องประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อต้นปี พ.ศ. 2523 ก็เป็นที่เชื่อกันว่ากลุ่มทหารยังเติร์ก ได้เข้ามา มีบทบาทบีบบังคับ และถอนการสนับสนุนที่เคยมอบให้ พล.อ.เกรียงศักดิ์ เอาการกลับมาสนับสนุน พล.อ.เปรม แทน⁸

⁸มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ทหารกับการพัฒนาการเมืองไทย

ใน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา บัณฑิตพัฒนาทางการเมือง หน่วยที่ 8-15 (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ม.ป.ป.), หน้า 486.

กลุ่มทหารยังเติร์ก ซึ่งมีแกนนำรุ่นคือ พ.อ.มบุญ รูปขจร (ยศในขณะนั้น) พ.อ.จำลอง ศรีเมือง (ยศในขณะนั้น) พ.อ.ชูพงษ์ มัทพันธ์ และ พ.อ.ประจักษ์ สว่างจิตร ได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองสำคัญขึ้นเรื่อย ๆ จนก่อให้เกิดปัญหาความแตกแยกในกองทัพ เมื่อมีความขัดแย้งกับนายทหารปีกขวาของ พล.อ.เปรม ได้แก่ พล.ต.อาทิตย์ กำลังเอก และนายทหาร จปร.รุ่น 5 นำโดย พ.อ.สุจินดา คราประยูร (ยศในขณะนั้น) ในลักษณะขัดแย้งและก้าวข้ามรุ่นที่ โดยอาศัยบทบาทของกลุ่มตนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง พยายามบีบบังคับให้ พล.อ.เปรม ท้าการแต่งตั้งนายทหารกลุ่มของตนเข้าไปอยู่ในตำแหน่งคุมกำลังในกองทัพให้มากที่สุด⁹ สร้างความไม่พอใจให้กับนายทหารกลุ่มอื่น ๆ

เมื่ออายุราชการของ พล.อ.เปรม ในฐานะผู้บัญชาการทหารบก กำลังจะสิ้นสุด กลุ่มทหารยังเติร์กได้เตรียมการผลักดันให้ พล.อ.สัณฑ์ จิตรปณิมา ขึ้นเป็นผู้บัญชาการทหารบกต่อไป แต่แล้วก็ต้องพบกับความผิดหวัง เมื่อมีเหตุการณ์ขอต่ออายุราชการให้กับ พล.อ.เปรม ในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกต่อไปอีก 1 ปี ในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2523 ทั้งที่ได้รับการคัดค้านจากคณะที่ปรึกษานายกฯ แล้ว สร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มนายทหารยังเติร์กเป็นอย่างมาก ส่วนผู้ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญในการผลักดันการต่ออายุราชการคือ พล.ต.อาทิตย์ กำลังเอก (ยศในขณะนั้น) ผู้บัญชาการกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ฯ ทั้ง ๆ ที่ในระยะแรกนั้นก็แสดงออกว่าไม่มีความเห็นในเรื่องนี้ โดยถือว่าเป็นเรื่องของบริหาร แต่ภายหลังการผลักดันได้สำเร็จ ได้ทำให้ พล.ต.อาทิตย์ กำลังเอก กลายเป็นนายทหารคนสำคัญ ที่มีแนวโน้มในการแข่งขันกับกลุ่มทหารยังเติร์กสูง²

⁹เรื่องเดียวกัน, หน้า 487.

¹⁰มงคล อัมพรพิสิษฐ์, พลเอก , รัฐบุรุษชื่อเปรม, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์, 2538), หน้า 131.

ต่อมาในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2523 การโยกย้ายนายทหารประจำปี ก็เกิด มีกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในกองทัพว่า เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น จนเป็นที่สนใจของสื่อมวลชน อย่างมากมาย อีกทั้ง พล.อ.เปรม ได้ทำการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี โดยได้แต่งตั้งเพื่อนสนิท 2 คน คือ พล.ต.สุตสาย หัสติน และร.ต.ท.ชาญ มนุชธรรม เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ได้สร้างความไม่พอใจแก่กลุ่มทหารยังเด็กรีก¹¹ โดยเห็นว่าบุคคลทั้งสองมีพฤติกรรมมัวหมอง ในอดีต ซึ่งกลุ่มทหารยังเด็กรีก นี้ก็พยายามจะใช้อิทธิพลของตนแทรกแซงทางการเมืองใน รัฐบาล พล.อ.เปรม ซึ่งสภาวะแวดล้อมของรัฐบาลในขณะนั้นเต็มไปด้วยความเปราะบาง

เมื่อกลุ่มทหารยังเด็กรีก ได้ทราบข่าวว่ากลุ่มของตนจะถูกโยกย้ายออกไปจาก ตำแหน่งคุมกำลัง เกิดความคับข้องใจขึ้นอีก นอกเหนือจากความผิดหวังที่ประสบความล้ม เหลวในการคัดค้านการต่ออายุราชการของ พล.อ.เปรม และการแต่งตั้งรัฐมนตรี ประกอบ กับความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารประเทศของรัฐบาล จึงเป็นเหตุผลักดันให้กลุ่มทหาร ยังเด็กรีกคิดก่อการรัฐประหารขึ้น

จากสภาพการแข่งขัน และการพยายามรักษาผลประโยชน์ในกลุ่มทหารแสดงให้ เห็นถึงความแตกแยกในกองทัพ ความพยายามของกลุ่มทหารยัง เด็กรีกที่จะเข้าจับบทบาทและอิทธิพล ของกลุ่มตนเข้ากีดกันและกำหนดบทบาททางของรัฐบาล พล.อ.เปรม ในหลายเรื่อง ทั้งนี้ก็เพื่อ ที่ปกป้องผลประโยชน์และอำนาจของกลุ่มตนในกองทัพที่มีความมั่นคง ส่งผลให้รัฐบาลเกิด ความเปราะบาง ประกอบกับสภาพความขัดแย้งทางการเมืองในรัฐบาลจนขาดเสถียรภาพ จนไม่สามารถแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในขณะนั้นได้ จึงเป็นเปิดโอกาสให้กลุ่มทหารยัง เด็กรีก ที่มีความผิดหวังจากการไม่ได้รับการตอบสนองจากตัว พล.อ.เปรม และรัฐบาลอยู่ก่อนแล้ว ได้ ใช้กำลังอาวุธออกมาก่อการรัฐประหารขึ้นเมื่อ 1 เมษายน พ.ศ. 2524 หรือที่เรียกว่า เหตุการณ์ "กบฏเมษาฮาวาย"

¹¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 162.

ปัญหาความแตกแยกในกองทัพ ซึ่งเป็นปัญหาภายในของทหารเอง โดยเฉพาะกลุ่มนายทหาร "ยังเติร์ก" ซึ่งได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองในฐานะผู้พิทักษ์รัฐบาล ซึ่งนายทหารกลุ่มนี้เคยเป็นกำลังสำคัญในการก่อรัฐประหารล้มรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียรเมื่อ พ.ศ. 2520 และเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้นในปี 2521-2523 จนมีส่วนผลักดันให้พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ด้วยบทบาทที่โดดเด่น ทำให้เกิดความไม่พอใจต่อนายทหารกลุ่มอื่น ๆ โดยเฉพาะกับกลุ่มปีกขวาของ พล.อ.เปรม ซึ่งเป็นรุ่นพี่ ในลักษณะของการก้าวข้ามหน้าข้ามตา และใช้อิทธิพลโยกย้ายรุ่นพี่ต่าง ๆ จนเกิดเป็นปัญหาความแตกแยกในกองทัพ นอกจากนี้ยังปรากฏกรณีความขัดแย้งและความไม่พอใจของกลุ่มทหารยังเติร์ก ต่อกรณีการคัดค้านการต่ออายุราชการของ พล.อ.เปรม และมีกระแสข่าวการโยกย้ายกลุ่มทหารของตนออกไปจากตำแหน่งคุมกำลัง ทำให้นายทหารกลุ่มนี้ได้รับความกระทบกระเทือนต่อความก้าวหน้า และผลประโยชน์

จากสภาวะความแตกแยกในกองทัพที่เกิดขึ้น และความผิดหวังของกลุ่มทหารยังเติร์ก จากการไม่ได้รับการตอบสนองจาก พล.อ.เปรม และรัฐบาล ประกอบสภาวะที่รัฐบาลเกิดความแตกแยกภายในพรรคร่วมรัฐบาล ส่งผลให้เกิดการขาดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของประเทศ โดยเฉพาะเศรษฐกิจที่กำลังตกต่ำ และเกิดปัญหาด้านความชอบธรรมของรัฐบาลลดลง ซึ่งสภาวะเหล่านี้ก็ส่งผลให้นำไปสู่การพยายามก่อการรัฐประหาร ดังที่ปรากฏในเหตุการณ์กบฏ 1-3 เมษายน พ.ศ. 2524

4. ความแตกแยกกองทัพ ในช่วงรัฐบาล พล.อ.เปรม 4

ภายหลังการปราบปรามกรณีเหตุการณ์ก่อความไม่สงบ 1 เมษายน พ.ศ. 2524 ซึ่งเป็นเหตุการณ์พยายามก่อรัฐประหารของกลุ่มทหารยังเติร์ก เพื่อโค่นล้มรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ทำให้สภาพภายในกองทัพเริ่มมีความแตกแยกเพิ่มมากขึ้น เมื่อกลุ่มทหารที่เป็นฝ่ายปราบปรามกับกลุ่มทหารที่ร่วมก่อการกบฏถูกแบ่งเป็นผู้แพ้และผู้ชนะ ส่งผลกระทบกระเทือนต่อกองทัพหลาย ๆ ประการ คือ เกิดการเล่นพรรคเล่นพวก หรือเกิดระบบอุปถัมภ์กันภายในหมู่ทหารที่เป็นฝ่ายปราบได้รับการเลื่อนยศตำแหน่งอย่างรวดเร็ว ส่งผลทำให้กองทัพขาดความสามัคคีแตกแยกกันเป็นฝักเป็นฝ่ายเพิ่มขึ้นอีก

ฐานอำนาจทางทหารที่ศาลารัฐบาล พล.อ.เปรมฯ ได้เปลี่ยนมือจากกลุ่มทหาร
ยังเติร์ก มาอยู่ในกลุ่มทหารปีกขวา อันได้แก่กลุ่มทหาร จปร.รุ่น 5 ซึ่งได้เข้ามาอยู่ในตำแหน่ง
สำคัญ ของกองทัพจำนวนมาก ส่วน พล.อ.อาทิตย์ กำลังเอก นายทหารคนสำคัญที่มีบทบาทใน
การปราบปรามกลุ่มกบฏ ก็ได้รับการเลื่อนตำแหน่งทางทหารอย่างรวดเร็วจากผู้ช่วยผู้บัญชาการ
ทหารบกมาสู่ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก จึงทำให้ฐานอำนาจทางการเมืองของ พล.อ.เปรมฯ
มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

การพยายามก่อรัฐประหารได้เกิดขึ้นเป็นครั้งที่ 2 ในขณะที่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์เป็นนายกรัฐมนตรี ในรอบ 6 ปี กลุ่มนายทหารผู้ก่อการครั้งนี้ นำโดย พ.อ.มัญญ
รูปขจร น.ท.มนัส รูปขจร เป็นผู้นำกำลังทหารออกมาเคลื่อนไหวก่อการรัฐประหาร โดยใช้
โอกาสขณะที่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เดินทางไปเยือนประเทศอินโดนีเซีย และพล.อ.อาทิตย์
กำลังเอกเดินทางไปประเทศสวีเดน

แนวความคิดในการวางแผนในการยึดอำนาจรัฐบาล ได้มีการปล่อยข่าวลวงออก
หลายเดือนก่อนหน้าแล้ว โดยเริ่มจากนายทหารระดับสูงนอกประจำการยศสูง 2 นาย เป็น
แกนนำต่อมามีกลุ่มการเมืองและกลุ่มธุรกิจที่ล้มเหลว จากสถาบันการเงินและการเงินนอกระบบ
เข้าร่วม ซึ่งทางรัฐบาลได้พอรู้ระแคะระคายมาล่วงหน้าแล้วจะมีการรัฐประหารเกิดขึ้น ซึ่ง
หน่วยข่าวกรองของรัฐบาลได้ทำการประเมิน และติดตามความเคลื่อนไหวมาโดยตลอด แต่ยังไม่
รู้ว่า จะเกิดขึ้นเมื่อใด

อย่างไรก็ตามการก่อรัฐประหารในวันที่ 9 กันยายน 2528 ก็ได้กระทำขึ้นอย่าง
กะทันหัน โดยที่ไม่ได้เตรียมการวางแผนไว้ล่วงหน้า กำลังทหารที่เข้าทำการยึดอำนาจครั้งนี้
มีประมาณ 500 นาย เป็นกองกำลังรถถังจากกองพันทหารม้าที่ 4 รักษาพระองค์ฯ และกรม
อากาศยานอีกจำนวนหนึ่ง ภายใต้การนำของ พ.อ.มัญญ รูปขจร นายทหารนอกราชการ อดีต
ผู้บังคับบัญชากองพันทหารม้าที่ 4 ฯ กับ น.ท.มนัส รูปขจร นายทหารจากกรมอากาศยาน เข้า
ก่อการยึดอำนาจในเช้าตรู่ของวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2528 ซึ่งก็ปรากฏว่าฝ่ายรัฐบาลสา
มารถตรวจจับความเคลื่อนไหวได้ และเตรียมการป้องกันไว้แล้ว จึงได้เข้าทำการปราบปราม

และเจรจาใกล้เคียง จนฝ่ายผู้ก่อการได้ยอมแพ้ไปนานที่สุด¹²

จากการพยายามก่อรัฐประหารในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นความแตกแยกของทหารในกองทัพ ซึ่งทหารกลุ่มผู้ก่อการมีความต้องการที่จะช่วงชิงอำนาจทางการเมือง และการทหาร กลับคืนมา โดยได้รับการสนับสนุนจากนักธุรกิจที่สูญเสียผลประโยชน์จากการดำเนินนโยบายของรัฐบาล พล.อ. เปรม และกลุ่มนายทหารบกซึ่งอยู่เบื้องหลังในการก่อรัฐประหารในครั้งนี้ ซึ่งความแตกแยกของทหารในกองทัพ ได้ผลักดันให้มีการพยายามก่อการรัฐประหาร เพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มนายทหารที่เป็นฝ่ายพ่ายแพ้จากการก่อรัฐประหาร เมื่อ พ.ศ. 2524

ปัญหาความแตกแยกในกองทัพ ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิเคราะห์ จากสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนรัฐประหาร ในห้วงระหว่าง พ.ศ. 2500-2534 พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจากกองทัพโดยตรง คือความแตกแยกในกองทัพ นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่สามารถนำไปสู่การก่อให้เกิดการก่อรัฐประหารโดยกลุ่มทหารได้เช่นกัน ดังที่ปรากฏในกรณีเหตุการณ์พยายามก่อรัฐประหาร พ.ศ. 2520 ของพล.อ.ฉลาด หิรัญศิริ กบฏยังเติร์ก พ.ศ. 2524 และ กบฏ 9 กันยายน พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นความพยายามที่จะใช้กำลังอาวุธทางทหาร เพื่อเข้าช่วงชิงอำนาจทางการเมืองและการทหาร ของกลุ่มทหารกันเองที่มีความขัดแย้งในผลประโยชน์และความก้าวหน้าในหน้าที่ราชการให้ตกอยู่กับฝ่ายตน ซึ่งก็คือปรากฏการณ์ความแตกแยกของทหารในกองทัพนั่นเอง จึงอาจกล่าวได้ว่า รอคาสที่กลุ่มทหารจะเข้าแทรกแซงทางการเมือง ได้ นั่นก็คือ สภาวะความแตกแยกของกองทัพ ที่ทำให้กลุ่มทหารได้ออกมาใช้กำลังอาวุธเข้าก่อการรัฐประหารขึ้นเป็นไปได้สูง เช่นกัน

¹²อนันต์ อมรตชัย ,และคนอื่น ๆ กบฏ 9 กันยายน 2528 และคำให้การของแม่ทัพอากาศ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมือง, 2529), หน้า 14.

วิเคราะห์สภาพความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับทหารในกองทัพ

จากการศึกษาถึงสภาพความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับผู้นำในกองทัพ จากปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อกองทัพก็คือ กองทัพถูกแทรกแซงกิจการภายใน จนเกิด ความกระทบต่อผลประโยชน์ในกองทัพ และการกล่าวโจมตีสถาบันทหารจนเกิดความเสื่อมเสียเกียรติภูมิ ในช่วงรัฐบาลที่มีจัดตั้งขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2500 จนถึง พ.ศ. 2534 ซึ่งปรากฏเหตุการณ์ที่รัฐบาลถูกแทรกแซงทางการเมืองจากกลุ่มทหารด้วยวิธีการทำรัฐประหาร เกิดขึ้นจำนวน 9 ครั้ง เพื่อที่ทำการศึกษาดูว่ามีปัจจัยใดที่เกิดขึ้นกับฝ่ายทหาร ที่ทำให้เกิดแนวโน้มในการนำไปสู่การก่อรัฐประหารขึ้น พบว่าปัจจัยเหล่านี้ มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้อง และสามารถนำมาไปสู่การชักนำอาวุธของกลุ่มทหารเข้าทำการยึดอำนาจ โดยเฉพาะการแทรกแซงกิจการภายในของกองทัพ และการขัดผลประโยชน์ในกองทัพ ที่เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดสภาวะความขัดแย้ง และเกิดความไม่พอใจของกลุ่มทหารในกองทัพอย่างรุนแรง จึงเป็นสภาวะที่นำมาไปสู่การก่อรัฐประหารของกลุ่มทหารดังที่ปรากฏใน เหตุการณ์รัฐประหารใน พ.ศ. 2500 โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์, การรัฐประหาร พ.ศ. 2519 โดยคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน, การรัฐประหาร พ.ศ. 2534 โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ

สภาพความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับผู้นำทหารในกองทัพ ซึ่งได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ในบทนี้ พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดสภาวะที่เอื้ออำนวย เปิดโอกาสให้กลุ่มทหารสามารถเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองได้ อันได้แก่ปัจจัยสภาวะมีการแทรกแซงกิจการและการขัดผลประโยชน์ในกองทัพ การกล่าวโจมตีกองทัพจนเสื่อมเสียศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิ ความแตกแยกของทหารในกองทัพ ดังปรากฏตามตารางแสดงการเปรียบเทียบดังนี้

ตารางที่ 5.1 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับผู้นำทางทหาร : ซึ่งนำไปสู่สถานะที่ไม่นำไปสู่การก่อรัฐประหาร ในระหว่าง พ.ศ. 2500-2534

ลำดับเหตุการณ์ รัฐประหาร และกบฏ	ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับผู้นำทางทหาร		
	การแทรกแซงกิจการ ภายในกองทัพ และ การขัดผลประโยชน์	การกล่าวโจมตี กองทัพจนเกิดความ เสื่อมเสีย	ความแตกแยก ของทหารใน กองทัพ
พ.ศ. 2500	/		
พ.ศ. 2501	/		
พ.ศ. 2514			
พ.ศ. 2519	/	/	
พ.ศ. 2520	/		
พ.ศ. 2520/2			/
พ.ศ. 2524	/		/
พ.ศ. 2528			/
พ.ศ. 2534	/	/	

ในการศึกษาสภาพความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับทหารในกองทัพ ที่พบว่า การเกิดความไม่พอใจของกลุ่มทหาร จากการถูกแทรกแซงกิจการภายในกองทัพ ผลประโยชน์ของกองทัพถูกกระทบกระเทือน ความไม่พอใจที่ถูกกล่าวโจมตีจนสถาบันทหารเกิดความเสื่อมเสีย นี้แล้ว ยังพบว่าปัจจัยนอกเหนือจากการศึกษานี้ก็คือ สภาพที่กองทัพเกิดความแตกแยก ก็เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดสถานะที่ไม่นำไปสู่การก่อรัฐประหารได้สูง

อีกเช่นกัน โดยจะพบได้จากเหตุการณ์ความแตกแยกของกลุ่มทหาร ที่เกิดขึ้นในรัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ซึ่งส่งผลของความแตกแยกนั้นมีสาเหตุจากการพยายามแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ในกองทัพ ส่งผลทำให้เข้าไปสู่ความพยายามก่อรัฐประหาร ขึ้น ดังเช่น ความพยายามก่อรัฐประหารของ พล.อ.ฉลาด หิรัญศิริ ใน พ.ศ.2520 (กบฏ พล.อ.ฉลาด) ความพยายามก่อรัฐประหารของกลุ่มทหารยังเติร์ก พ.ศ.2524 และความพยายามก่อรัฐประหาร รัฐบาลพล.อ.เปรม เมื่อ พ.ศ. 2528

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลในรัฐบาล และผู้ทหาร ที่เกิดขึ้นได้ส่งผลให้ผู้ทหารเกิดความไม่พอใจ ซึ่งความขัดแย้งนี้มักจะขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อทหารไม่ได้รับความพึงพอใจ และจะออกมาทำการก่อกวนรัฐบาลในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อที่จะได้รับสิ่งตอบแทน หรืออาจจะออกมาในรูปของการป้องกันศักดิ์ศรี ให้ฝ่ายรัฐบาลเกิดความเกรงกลัว หากฝ่ายรัฐบาลยังคงไม่ปฏิบัติตามข้อเรียกร้อง หรือข้อเสนอของฝ่ายทหาร ความไม่พอใจของกลุ่มทหารจะขยายตัวเพิ่ม จนนำไปสู่การใช้กำลังรุนแรงเข้าแก้ไขปัญหา และถอดถอนรัฐบาลด้วยการทำรัฐประหารล้มรัฐบาล ซึ่งทฤษฎีของ Ted Robert Gurr ได้กล่าวถึงปรากฏการณ์รวมกลุ่มของผู้สูญเสียผลประโยชน์ ว่า ¹³ "การที่คนรู้สึกคับข้องใจ เพราะไม่สามารถประสบความสำเร็จต่าง ๆ ในชีวิตจริง ได้เท่าเทียมกับสิ่งที่เขาคาดหวังไว้ ทำให้คนพยายามต่อต้านสังคมที่เข้ามามีอยู่ ซึ่งความพยายามนี้จะออกมาในรูปของการปฏิบัติการรุนแรง อย่างมีระเบียบวินัย ได้เช่น การรวมกลุ่มเพื่อการปฏิวัติรัฐประหาร"

กองทัพ ซึ่งมีฐานะว่าจัดเป็นกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มหนึ่งในสังคมไทย ที่มีการรวมกลุ่มที่เหนียวแน่นที่ต้องมีการรักษาความเป็นสถาบัน ที่จะต้องปกป้องผลประโยชน์ และเกียรติภูมิของตน มิให้เกิดความกระทบกระเทือน ซึ่งถ้าหากเมื่อใดที่กองทัพถูกกลุ่มอื่นใช้อำนาจ

¹³ชัยอนันต์ สมุทวณิช และกุสุมาสนิทวงศ์ ณ อยุธยา, สิ่งแวดล้อมกับความมั่นคง
ความมั่นคงของรัฐ : ความไม่มั่นคงของราษฎร (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี. เพรส จำกัด,
 2524), หน้า 10.

เข้าแทรกแซงในกิจการภายใน ที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ สักดิ์ศรีของทหารใน กองทัพทั้งส่วนตัว และส่วนรวม และความต้องการของทหารแล้ว กลุ่มทหารมักจะเกิดความไม่ พอใจ โดยเฉพาะฝ่ายทหารไม่ได้รับการตอบสนองที่ได้รับตามความเป็นจริงตามที่ควรจะได้รับ จากการรัฐบาลได้ ทำให้สภาพความไม่พอใจของกลุ่มทหารได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น และจะเข้า กาลังและอาวุธ เข้าทำการก่อรัฐประหาร เพื่อล้มรัฐบาลที่ไม่สามารถตอบสนองข้อเรียกร้อง ของตนหรือรัฐบาลที่ตนไม่ปราถนา แล้วเข้าทำการจัดตั้งรัฐบาลที่มีรูปแบบใหม่ และนำรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ที่เปิดทางให้กับบทบาทของของตนในทางการเมือง มาประกาศใช้ขึ้น โดยมีความ สอดคล้องสอดคล้องกับแนวความคิดของฝ่ายตนและสามารถตอบสนองความต้องการในด้านผลประโยชน์ของกองทัพทั้งส่วนตัวและส่วนรวมได้ ซึ่งส่วนใหญ่อำนาจที่จัดตั้งขึ้นมาใหม่นั้น ก็มักจะเป็น รัฐบาลที่ปกครองโดยทหาร หรือเป็นรัฐบาลหุ่นที่มีทหารคอยขึ้นอยู่เบื้องหลังก็ได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความเหมาะสมในช่วงเวลานั้น

จากทฤษฎีของ Ted Robert Gurr จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับสมมุติฐาน ที่ตั้งไว้ในประเด็นที่สอง ซึ่งเป็นสภาพปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อกองทัพ นั่นก็คือ "สภาพความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับผู้นำทางทหาร จนทำให้เกิดความไม่พอใจ โดยเฉพาะการแทรกแซงกิจการภายในกองทัพและการขัดกลุ่มผลประโยชน์ของทหาร การกล่าวโจมตีกองทัพจนเกิดความเสื่อมศรีศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิ เป็นปรากฏการณ์ที่นำไปสู่การยึดอำนาจของทหารได้สูง" จากการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่าใน ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดสภาวะที่เอื้ออำนวย เปิดโอกาสนำไปสู่การก่อรัฐประหารได้นั้น สามารถเกิดขึ้นจาก สภาพความขัดแย้งระหว่างทหารกับรัฐบาลได้ และเกิดขึ้นจากความขัดแย้งของกลุ่มทหารในกองทัพกันเองจนเกิดความแตกแยกก็ได้เช่นกัน ซึ่งในบางเหตุการณ์ที่นำไปสู่การก่อรัฐประหารนั้น สภาพปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการนำไปสู่การก่อรัฐประหารอาจจะเกิดขึ้นจาก สภาพปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งทางด้านความขัดแย้งทางระหว่างรัฐบาลทหารได้มากกว่าปัจจัยทางด้านความหย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาลก็ได้ ซึ่งสภาพปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการก่อรัฐประหารของทหารที่ได้ศึกษาวิจัยนี้ จากการศึกษาพบว่าอาจเกิดขึ้นจากสภาพปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง ที่เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากความหย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาล หรือสภาพปัจจัยที่เกิดจากความขัดแย้งกับทหารก็ได้ หรืออาจเกิดจากสภาวะปัจจัยทั้งสองประการในขณะเดียวกันก็ได้เช่นกัน